

Navdihuje me ustvarjanje ravnovesja

Intervju s Katjušo Kranjc

Zasnova in priprava pogovora: skupina Ženske v arhitekturi, ZAPS

Katjuša Kranjc (1967) je arhitektka, ki se je uveljavila tudi kot grafična in produktna oblikovalka. Leta 2000 je ustanovila biro Raketa, ki ga od leta 2005 vodi skupaj s partnerjem Rokom Kuharjem. Po diplomu iz arhitekture se je umetnosti grafičnega oblikovanja učila pri dveh slovenskih mojstrih – Matjažu Vipotniku in prof. Ranku Novaku. Danes deluje na področju arhitekture, interierja, grafičnega oblikovanja in oblikovanja predmetov. Leta 2017 je s partnerjem ustanovila blagovno znamko Pikka, za katero uspešno oblikujeta in proizvajata predmete za dom. Njena dela so redno objavljena v domači in tuji strokovni literaturi. Kot vabljen predavateljica deluje doma in v tujini. Je tudi članica strokovne komisije investitorjev za izbiro umetniških del v javnih investicijskih projektih pri Ministrstvu za kulturo, članica strokovne komisije za vizualne umetnosti MOL ter predstavnica regije Ljubljana pri skupščini ZAPS. Za svoje delo je prejela že številne domače in tuje nagrade s področja oblikovanja predmetov in prostorov ter grafičnega oblikovanja.

© Primož Korošec

Po izobrazbi ste diplomirana arhitektka, skozi delo pa ste se uveljavili predvsem na področju interierja ter industrijskega in grafičnega oblikovanja.

Vaše delo je pravzaprav preplet med arhitekturo in oblikovanjem.

Kako poteka delo v vašem biroju, kakšna je dinamika organizacije?

S partnerjem Rokom Kuharjem vodiva biro za arhitekturo in oblikovanje Raketa, ki sem ga ustanovila že leta 2000. Glavnino našega strokovnega delovanja sestavljajo prenove, oblikovanje interierjev ter oblikovanje predmetov in pohištva. Poleg naju je v biroju zaposlenih še nekaj arhitektk, občasno tudi kakšen arhitekt. Pomembno je, da v procesu oblikovanja arhitekture ali predmetov vsak posameznik tvorno prispeva k skupnemu cilju. Delo v skupini vedno presega kakovost seštevka dela posameznih avtorjev, ki delajo samostojno. Včasih le ena beseda ali črta spremeni smer razmišljanja, zasnove in tako vpliva na oblikovanje končnega rezultata.

Pomembno se nam zdi tudi povezovanje z zunanjimi projektanti in drugimi ustvarjalci, ki se vedno odvija po potrebi, odvisno od obsega in vsebine posameznega projekta. Po dvajsetih letih delovanja so to seveda bolj ali manj naši stalni sodelavci. Tudi z naročniki poskušamo vzpostavljati dobre in poglobljene odnose. Ti so po večini odraz velikega števila začetnih pogovorov. Na ta način lahko bolje razumemo njihove specifične potrebe in želje. Ko nam uspe vzpostaviti dober odnos z naročnikom, se to vedno zrcali v končnem rezultatu projekta. Včasih skozi dolgotrajen in intenziven proces sodelovanja postanemo tudi tesni prijatelji.

S kakšnimi projekti se srečujete v biroju?

Delujemo na področju arhitekture, interierja ter grafičnega in produktne oblikovanja. Večinoma se ukvarjamo z oblikovanjem javnih interierjev in oblikovanjem predmetov. Zanima nas raziskovanje na področjih bivanja in oblikovanja predmetov. Osebnostno me zelo zanima tudi zgodovina oblikovanja prostora v Sloveniji; tako sem bila pobudnica priprave razstave o interierju Svet znotraj: oblikovanje modernih interierjev, 1930–danes v Muzeju za arhitekturo in oblikovanje.

Razstava je bila zelo odmevna; vsekakor zrcali pomen oblikovanja interierja.

Kako gledate na slednje v primerjavi z arhitekturo ali urbanizmom?

V interierju preživimo večino svojega časa. Notranji prostori doma, delovno okolje in prostori za priločasne dejavnosti temeljito vplivajo na naš vsakdan, a kljub temu je interier le redko obravnavan kot predmet tehtnega strokovnega diskurza, tako doma kot tudi v tujini. Interierju, temu tako pomembnemu področju, tudi za skupnost, se je v zadnjih letih začelo posvečati nekoliko več pozornosti. Čeprav zahodnjaki v notranjosti preživimo skoraj 90 odstotkov svojega časa in lahko interier pozitivno vpliva na naša življenja, mu še vedno namenimo premalo pozornosti.

Glede na res dober odziv na razstavo *Svet znotraj* (pa tudi na istoimenski simpozij) menim, da je tema več kot aktualna. Ob ujetosti v interier v času pandemije covid-19 smo lahko vsi na lastni koži izkusili, kaj pomeni kakovostno oblikovana notranjost. Upam, da sta bila razstava in simpozij spodbuda za temeljit premislek, kako naprej, kakšno vlogo področju nameniti znotraj stroke in kako izobraziti bodoče arhitektke, da bodo kos novim izzivom.

© Nena Gabrovec

»Čeprav zahodnjaki v notranjosti preživimo skoraj 90 odstotkov svojega časa in lahko interier pozitivno vpliva na naša življenja, mu še vedno namenjamo premalo pozornosti.«

Kaj vam pomeni ustvarjalnost?

Ustvarjalnost pojmem kot proces, kjer iz nič ustvariš nekaj novega, drugačnega, ko se na specifične potrebe posameznikov ali skupnosti odzoveš z rešitvijo, ki jim v vseh pogledih olajša ali izboljša bivanje. Ustvarjalni proces je lahko kratek ali daljši, včasih preprost, včasih poln ovinkov, vedno pa z veliko dilemami, ki potiskajo iskanje naprej. Večkrat se zgodi, da nas dileme pripeljejo na sam začetek poti, da začnemo delati še enkrat – in najdemo novo rešitev.

Kaj pa vam je v navdih?

Pri oblikovanju prostorov je to vsekakor zagotavljanje dobrot (wellbeing), pri oblikovanju predmetov pa rešitev specifičnega problema. Navdušujejo me tudi materiali in obdelave, neskončne možnosti njihove uporabe, tako v prostoru kot pri predmetih.

Kakšna sta vloga in pomen arhitekture?

Predvsem vidim ključno vlogo arhitekture v zagotavljanju kakovostnega bivanja, v vseh pomenih in merilih, od merila mesta in naselja pa do merila žlice. Z dobro arhitekturo in oblikovanjem lahko ključno vplivamo na delovanje človeka in na njegovo obnašanje. Arhitekti lahko s svojim delom, s stavbami in predmeti, spodbujamo, motiviramo ali tudi omejujemo nekatere procese. Vse je odvisno od tega, kako uspešni smo in kako znamo prisluhniti potrebam in željam ter jih prevesti v realnost. Družbena odgovornost arhitektov, tako do posameznika v skupnosti kot tudi do celotne družbe, je zato zelo pomembna. Dobra arhitektura pa mora stremeti tudi k vzpostavljanju ravnovesja. Ravnovesje med zunaj in znotraj, med starim in novim, med zasebnim in javnim, med funkcionalnim in poetičnim. To me tudi osebno navdihuje in vodi.

Kaj pa se vam zdi pomembno v arhitekturi?

Veliko pozornosti namenjava že omenjenemu ravnovesju. Zavedava se, da s svojimi intervencijami v prostoru puščamo trajne sledi. Zato v biroju z novim odgovorno posegamo v obstoječe, pri obstoječem pa spoštujemo kontekst, v katerega posegamo. Vedno iščemo inovativno uporabo metod in materialov, tako preizkušenih kot tudi novih. Vsak poseg obravnavamo celostno, do najmanjše podrobnosti.

Kakšna, mislite, bo prihodnost arhitekture?

Upam, da predvsem svetla in v skladu s smernicami EU, trajnostna. Pomembno se mi zdi razumeti koncept prednosti prenove pred novogradnjo ter uporabe človeku in okolju prijaznih materialov. Arhitektura naj bi v prihodnje poskrbela za dobrobit človeka, skupnosti in okolja. Tu vidim tudi največji izziv našega poklica, naše stroke v prihodnje. Kako v tem duhu vzpostaviti spoštljiv odnos do našega dela, ki mora v svojem bistvu težiti predvsem k zadovoljevanju potreb človeka, in ne akumulaciji kapitala. Kako torej ponovno vzpostaviti perspektivo, da je vsebina pomembnejša od embalaže.

Kako pa vidite vlogo žensk v arhitekturi?

Vloga žensk v arhitekturi je enaka vlogi moških. Cilj je enak, oblikovanje dobre arhitekture. Seveda je položaj žensk v arhitekturi redko enak položaju moških. Težje se uveljavimo, vsaj zdi se tako, zelo malo je res uspešnih

arhitektk, ki delujejo samostojno, brez moškega partnerja. Upam, da bo prihodnost bolj naklonjena tudi posameznicam.

Kakšne pa so vaše izkušnje pri usklajevanju poklica in družine?

To je vsekakor največji izziv vsake zaposlene ženske z družino. Moja izkušnja je dobra, saj skupaj z možem vodiva manjši biro, kjer pogoje dela postavlja sama, zaradi majhnosti pa smo tudi veliko bolj gibki. Seveda bi želela imeti več časa, ki bi ga poljubno razporejala le zase. Ker pa sem tudi mama – in v tej vlogi uživam – krmarim skozi čas včasih bolj, kdaj pa manj uspešno. Poleg družine mi je namreč v veliko zadovoljstvo prav dobro opravljeno delo, kjer smo zadovoljni vsi sodelujoči, tudi naročnik. Osrečijo me seveda tudi strokovne nagrade, ko nam uspe ustvariti kaj res izjemnega; vedno pa to žal ni mogoče.

Kaj vam pomeni poklic, ki ga opravljate?

Biti arhitektka in oblikovalka mi pomeni predvsem veselje, odgovornost in vsekakor tudi neskončne priložnosti, da ljudem omogočam boljše izkušnje bivanja in delovanja. Verjamem, da lahko z oblikovanjem predmetov pripomorem k drugačnemu reševanju vsakodnevnih majhnih zadreg.

Ste kdaj razmišljali, da bi svoj poklic opustili?

Ne, o tem nisem nikoli razmišljala.

Kakšen pa bi bil vaš nasvet mladim, ki vstopajo v svet arhitekturnega poklica?

Imejte odprte oči in ušesa, dotikajte se stavb in predmetov. Poslušajte in še enkrat poslušajte, potem se pogovarjajte. Gradite med seboj dobre odnose in se povežite.

Menite, da bi morala stroka oz. njene strokovne organizacije ženskam na začetku poklicne poti ponujati kakšno specifično podporo?

Enako kot mladim arhitektom – omogočati jim delovno okolje, kjer jim bo poleg profesionalne izpolnitve ostajal tudi čas za sanjarjenje, za življenje. Nujno bo treba urediti status mladih arhitektov in arhitektk, ki so večinoma obsojeni na prekarno delo. Zelo malo birojev mlade zaposli za nedoločen čas, večinoma imajo mladi status samostojnega podjetnika, srečnejši morda status ustvarjalca na področju kulture, pri katerem jim Ministrstvo za kulturo krije prispevke. Menim, da bi ZAPS moral poskrbeti za cenik arhitekturnih storitev in s tem realno vrednotenje našega dela. Tako bi v veliki meri prispeval k zaposlovanju mladih.

Ali bi bilo smiselno v podporo uvesti posebne nagrade za ženske?

Po mojem mnenju ne, tudi nisem podpornica ženskih kvot. Nagraduje naj se dobra arhitektura, ne glede na to, ali je delo arhitektke ali arhitekta. Upam, da je prihodnost v povezovanju, verjamem, da skupinsko delo pri naša boljše rezultate, torej tudi boljše arhitekturo.

Bi lahko z nami delili kakšno zanimivo anekdoto, povezano z arhitekturno stroko, iz svojega poklicnega ali zasebnega življenja?

Ko sem bila še najstnica, sem bila noro zaljubljena v sošolca. Ob mojem navdušenem opisovanju njega in njihove hiše je mami pripomnila, da se ji zdi, da sem morda nekoliko zaljubljena tudi v njihovo hišo. Ko zdaj pomislim na to, vem, da je bilo to zelo blizu resnice.